

Visietekst opleiding Systeemtherapie Euthopia .

‘We hebben van nature geen zwakte die ook niet tot kracht kan ontwikkelen’

J.W. Goethe

‘Men moet het leven achterwaarts begrijpen, maar voorwaarts leven’

S. Kierkegaard.

Een volledige opleiding systeemtherapie volgens de richtlijnen van de Nederlandse vereniging voor relatie-en gezinstherapie (NVRG) bestaat uit verscheidene onderdelen. Vooreerst is er een algemeen theoretisch gedeelte van 120 uren. Daarna heeft men twee specialistische cursussen van telkens veertig uren. De specialistische cursussen waar wij vanuit de Euthopia voor gekozen hebben zijn oplossings-en krachtgericht werken met cliënten en gezinnen enerzijds, en een specialisatie in kind, jongere en gezin anderzijds. Dit omdat wij hier inmiddels heel wat ervaring en kennis in hebben verworven, wat ondermeer resulteerde in artikels en hoofdstukken uit handboeken die men op deze website kan raadplegen. Daarnaast zijn er ook 12 uren die over onderzoek en de toepassing van onderzoek in de praktijk handelen. Dit maakt in totaal 212 uren cursus, telkens verspreid over dagen van zes uren. Naast dit cursusgedeelte is er ook supervisie en leertherapie. Dit alles wordt hieronder verder toegelicht en uitgewerkt. Maar eerst starten we met onze algemene visie op leren.

1) Eerste algemene gedeelte van 132 uren

In dit een eerste algemene gedeelte komen in eerste instantie de basisbegrippen en bouwstenen van de systeemtherapie aan bod. Hierbij wordt stilgestaan bij de geschiedenis van de systeemtherapie en wordt er veel aandacht besteed aan het actief inoefenen van vaardigheden. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan een dialoog aangaan met verschillende gezinsleden, het betrekken van de context, het werken met systemische hypothesen en verscheidene manieren van vragen stellen. Kennis van de geschiedenis speelt hierin dus een belangrijke rol, maar wel op een manier waarin men in de huidige context wat aan heeft. De eerste opleidingsdagen besteden we veel aandacht aan veiligheid en het vormen van de groep. Net zoals in het werken met een gezin zijn dit ook basiselementen in het werken met groepen, en de groep vormt dan ook meermaals een metafoor voor het werken met gezinnen. Systeemtherapie is ook een therapievorm waarin men erg creatief te werk gaat en actief gebruik maakt van krachten en mogelijkheden, zowel van cliënten en gezinnen, maar ook van zichzelf. De persoon van de therapeut neemt in onze visie een belangrijke plaats in, en er wordt dan ook stilgestaan bij de eigen krachten en kwaliteiten, de eigen hulpbronnen en context, maar ook bij de eigen valkuilen. Dit steeds in een veilige en stimulerende context waarvoor de opleiders mee zorg dragen. Bereidheid om naar zichzelf te kijken en te kunnen en durven groeien is in onze visie dan ook erg belangrijk.

Van bij de aanvang willen we cursisten ook meegeven dat men in de systeemtherapie er van uit gaat dat er niet één visie is die alles kan omvatten, maar dat er verscheidene invalshoeken bestaan van waaruit men naar cliënten en gezinnen kan kijken. In onze visie is het juist een rijkdom om van uit meerdere invalshoeken te kunnen werken, en hierin zelf keuzes te kunnen maken. Dat is ook de reden waarom we met verschillende trainers werken, die intens met elkaar overleggen en allen systeemtherapeuten in hart en nieren zijn, maar toch ook van elkaar verschillen.

De eerste zestig uren vormen een basis om verder te werken. Tijdens het tweede gedeelte volgt er dan een verdere verdieping en komen er zogenaamde 'capita selecta', of specifieke thema's aan bod. Voorbeelden hiervan zijn omgaan met rouw en verlies, trauma en gezin, nieuw samengestelde gezinnen, het gebruik van metaforen in gezinstherapie, partnerrelatietherapie, moeilijke gezinnen, enz. Tijdens dit tweede gedeelte komen ook meer recente stromingen uit de systeemtherapie aan bod, zoals de collaboratieve taalbenadering en de narratieve richting. Deze passen binnen de zogenaamde 'postmoderne stromingen' of perspectieven die zich hebben laten inspireren door het sociaal constructionisme (zie handboek systeemtherapie, het artikel 'bouwstenen voor een integratieve therapie van Bruno Hillewaere en de artikels van Robert van Hennik op deze website).

De hele opleiding door staan zowel theorie (literatuur), het zien en bediscussiëren van praktijkvoorbeelden (DVD-banden) als het zelf actief inoefenen d.m.v. rollenspelen en eigen casusmateriaal centraal. Voor literatuur baseren we ons ondermeer op het 'Handboek systeemtherapie' (uitg. Tijdstroom), het boek 'Samen in therapie' van Peter Rober (Uitg. Acco) en andere teksten, zoals de artikels van onze medewerkers die terug te vinden zijn op de website van de Euthopia. Er wordt zo veel mogelijk gekozen voor Nederlandstalige teksten, maar waar nodig worden deze aangevuld met Engelstalige literatuur. Het grootste gedeelte van de opleiding wordt verzorgd door de eigen opleiders, waarvan men de namen, voornaamste ervaring en interesses ook op deze website kan vinden. De opleiding beantwoordt ook aan de normen van de Nederlandse Vereniging voor relatie- en gezinstherapie, de NVRG. Dit betekent dat er ook toetsen voorzien worden om te evalueren of zowel qua kennis, als qua vaardigheden en attitude de cursist voldoet aan de gestelde eisen. Deze toetsen zullen gebeuren in grote transparantie, waardoor de cursist openheid en inzage heeft in de evaluatie.

Gastprekers:

Voor bepaalde onderwerpen komen er specifieke gastdocenten. Zo komen ondermeer Peter Rober vanuit Context (Universiteit Leuven, België) rond het onderwerp 'de persoon en de innerlijke dialoog van de therapeut' en Justine van Lawick uit het Lorentzhuis rond het thema 'families met meervoudige problemen' en 'geweld in gezinnen'. Peter Rober en Justine van Lawick zijn ook actief betrokken geweest bij de opstart van de opleiding en zijn ook door ons gevraagd als sprekers op het startsymposium (zie elders op deze website). Het contact en de openheid met andere instituten, zoals het Lorentzhuis, Context, maar ook de interactieacademie, Rapunzel (allen België) staan ook symbool voor de openheid waarvoor we vanuit de opleiding garant willen staan. Ook het aantrekken van buitenlandse gastprekers getuigt van onze visie omtrent openheid en 'gezonde nieuwsgierigheid'.

Het proces van de opleiding:

De volledige opleiding systeemtherapie is opgebouwd naar analogie met een systeemtherapeutisch proces, met een begin, midden en eindfase en met veel aandacht voor het proces en de persoon van de therapeut. In de opleiding wordt dus een integratie nagestreefd van een coherente theoretische *visie*, de daaraan verbonden *methoden en technieken*, de *praktijk* van de

deelnemers en de *persoon* van de therapeut. We kiezen er voor om dit proces met een volledige groep in zijn geheel te kunnen doormaken. Omwille van deze keuze is het dus niet mogelijk om onderstaande specialistische modules afzonderlijk te volgen

Onderzoek: 12 uren

Conform de normen van de NVRG worden er twaalf uren, of twee dagen van zes uren besteed aan onderzoek. Deze uren zijn extra op de 120 basisuren. Er is bij dit aanbod vooral gekeken naar de relevantie voor de praktijk van de cursisten. Er wordt ook ingeoeft met korte, praktijkgerichte vragenlijsten. Naast het eigen onderzoek komen Hans Bom (Lorentzhuys) en Peter Rober (universiteit Brussel) voor dit gedeelte als gastdocenten.

2) Specialistische modules:

We hebben gekozen voor twee specialistische opleidingen: één uitgewerkt rond oplossingsgericht en krachtgericht werken, een ander rond kind, jongere en gezin. Beide specialistische opleidingen duren in totaal 40 uren. Deze keuze komt ondermeer voort uit onze specifieke expertise vanuit deze domeinen.

2a) Toepassingen uit de Narratieve, oplossingsgerichte en dialogische perspectieven:

Deze module sluit nauw aan bij het tweede gedeelte van de algemene basisopleiding en de postmoderne stromingen. Deze richten zich sterk op de krachten van cliënten en gezinnen én op een goede samenwerking (vandaar ook de benaming 'collaboratieve' richtingen). Naast een algemeen theoretisch gedeelte en het bestuderen van DVD's (ondermeer van Insoo Kim Berg en Steve de Shazer, grondleggers van de oplossingsgerichte benadering, Michael White en David Epston vanuit narratieve richting) wordt opnieuw erg veel aandacht besteed aan het actief inoefenen van de methodiek en van technieken die gehanteerd worden in de oplossingsgerichte en narratieve benadering. De dagen over de oplossingsgerichte systemische toepassingen (met ondermeer ook signs of safety) zullen gegeven worden door Bruno Hillewaere en Iris Deuss. De dagen over de dialogische en narratieve benadering zullen gegeven worden door Robert van Hennik, Bruno Hillewaere, Jasmina Sermijn en Anik Serneels (Rapunzel). Gezien onze ervaring met Multi Family Therapy, zullen er ook vanuit dit domein praktijkvoorbeelden getoond worden.

2b) Kind- jongere en gezin:

Ook hier zijn Bruno Hillewaere en Robert van Hennik de hoofdopleiders. In deze module wordt tijdens een eerste gedeelte stil gestaan hoe kinderen actief kunnen betrokken worden bij systeemtherapie. Daarna hebben we een blok dat specifiek gericht is op jonge kinderen in systeemtherapie. Gastdocenten hier voor zijn Greet Splingaer en Anik Serneels (Rapunzel, België). Het belangrijkste accent ligt in deze module evenwel op het werken met adolescenten en gezinnen met adolescenten, zoals ook de vele publicaties over dit onderwerp aangeven. Naast algemene principes en ideeën zullen we in deze module ook principes vanuit het gehechtheidsparadigma, zoals het op mentaliseren gerichte familietherapie en emotioneel gefocuste therapie, verder toelichten. Ook de invloed van 'oude en vaste waarden', zoals autoriteit en gezag, komen aan bod, en worden bekeken vanuit de geschiedenis (zie deel 1), maar eveneens vanuit recente onderzoekingen en inzichten. Daarnaast is er ook een blok dat specifiek aandacht besteed aan moeilijk opvoedbare jongeren, of jongeren die in aanmerking komen met het gerecht.

3) Supervisie en leertherapie:

Voor een erkenning bij de NVRG als relatie- en gezinstherapeut dient men ook 75 uren (drie blokken van 25 uren) supervisie en een leertherapie te volgen. Deze zitten momenteel niet bij in het basispakket en de basisprijs, zoals door ons wordt aangeboden. Wel voorzien wij de mogelijkheid tot (groeps)supervisie bij één van onze supervisors, erkend door de NVRG. De leertherapie wordt niet door ons aangeboden, zodat men de kans krijgt om dit in alle vrijheid elders te volgen en een persoonlijk traject aan te gaan.

4) Algemene visie op leren:

Voor een algemene visie op leren in de opleiding baseren we ons ondermeer op de leercyclus van Kolb:

Volgens Kolb is effectief of duurzaam leren het resultaat van het cyclisch doorlopen van een proces waarbij een viertal gedragingen op elkaar inhaken. Daarbij staan de leeractiviteiten centraal en niet de leerstofopbouw. In een latere fase ontwikkelde Prof. Dr. Korthagen de zogenoemde Reflectiecyclus van Korthagen naar analogie van Kolbs leercyclus.

Deze vier gedragingen zijn:

- Concreet ervaren of ondervindend leren. Het opdoen van werkelijke ervaring met de realiteit staat hier centraal. Belangrijk hierbij is dat men zonder vooroordelen met een zeker inlevingsvermogen openstaat voor nieuwe ervaringen.
- Reflectief observeren of reflecterend leren. Nadenken over de waargenomen werkelijkheid. Terwijl een handeling gesteld wordt, wordt onze aandacht getrokken door allerlei bedoelde of niet-bedoelde effecten van de handeling. Hierop kunnen we reflecteren. Hiervoor moeten de ervaringen vanuit verschillende standpunten bekeken worden.
- Abstract conceptualiseren of conceptualiserend leren. Er wordt nagegaan in hoeverre de ervaringen en reflecties die samenhangen met deze éne handeling ook overeenkomen met de bevindingen die eerder zijn opgedaan. Zit er een rode draad in het verhaal? Kan er een algemene stelling besloten worden? Er wordt een hypothese geformuleerd die in de toekomst getoetst wordt.
- Actief experimenteren of experimenterend leren. Er wordt getoetst of de basisstelling - model of schema in de realiteit stand houdt. Dit gebeurt experimenteel door middel van nieuwe handelingen. Om dit te kunnen doen moet men in staat zijn beslissingen te nemen en die daadwerkelijk uit te voeren.

De laatste stap leidt tot het opdoen van nieuwe ervaringen, reflecties en concepten zodat de leercyclus heel vlug, en steeds opnieuw rondgemaakt wordt.

De kernactiviteit van elk onderdeel van de cyclus komt samengevat neer op achtereenvolgens:

- onderdompelen (waarneming)
- verhelderen (reflectie)
- verklaren (inzicht)
- toepassen (oefening in een andere context)

waarbij eerst inductief (van concreet naar algemeen) en vervolgens deductief (van algemeen naar concreet) te werk gegaan wordt.

Wat betekent dit concreet naar de opleiding?

- Dat we als opleiders proberen aan te sluiten bij de concrete ervaring van cursisten en door middel van concrete, praktijkgerichte oefeningen en casusmateriaal (videomateriaal) hen vertrouwd maken met algemene systeemconcepten, perspectieven, denkkaders en onderzoek. Om dan vervolgens mee te ondersteunen dat deze systemische begrippen en concepten kunnen toegepast worden in de concrete praktijk. Wij verwachten ook dat de cursisten goed leren omgaan met literatuur en zelfstandig op zoek kunnen gaan naar specifieke literatuur die hen helpt verantwoord systeemtherapeutisch te werken.
- De opleiding wordt gegeven door verschillende opleiders. Dit betekent dat wij ook diversiteit aan bieden. Binnen die diversiteit wordt wel een rode draad gehanteerd en voor continuïteit gezorgd.
- Leren zien we dus als een dynamisch proces waarin, door keuzes en overleg, groei en ontwikkeling mogelijk wordt gemaakt. Dat is dikwijls erg plezierig en stimulerend, maar kan ook behoorlijk moeilijk en confronterend zijn. Wij willen als opleiders voldoende veiligheid naar de groep toe garanderen, maar ook een klimaat waarbinnen groei gestimuleerd wordt.
- Hopelijk geeft deze tekst wat inzage in het proces en de inhoud van de opleiding. Voor publicaties en informatie over andere activiteiten, zoals symposia en workshops met internationale sprekers, kunt u terecht op de website van de. Met verdere vragen kunt u steeds terecht bij één van onze opleiders.
- Voor meer inhoudelijke informatie kunt u contact opnemen met Bruno Hillewaere en Robert van Hennik, hoofdopleiders